

УДК 81'373.2:821.161.2(038) Стус
DOI: 10.31558/1815-3070.2024.48.10

ПОЕТОНІМ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ АВТОРА (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕЗІЙ ВАСИЛЯ СТУСА)

Проаналізовано імена історико-культурного походження, вжиті у поетичних текстах Василя Стуса. Доведено, що образотвірний і текстоутворювальний потенціал поетонімів залежить від наявності / відсутності у досліджуваному тексті парадигми імені та інших компонентів поетонімосфери. З'ясовано роль поетонімів (поетонімосфери) у формуванні й відтворенні індивідуально-авторської картини світу. Семантичну значущість історико-культурних поетонімів як репрезентантів картини світу Василя Стуса увиразнюють процеси трансформації, переосмислення традиційного, нарощення й оновлення існуючих смислів (зміна семантики узуальних конотонімів, протиставні відношення імен з текстом-джерелом та ін.). Подальший розвиток отримали ідея поетонімогенезу, здатність імені до символізації в автохтонному тексті.

Ключові слова: поетонім, текст, поетика, індивідуально-мовна особистість автора, лінгвоперсона, поетонімосфера.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Студіювання лексичного потенціалу елітарної мовної особистості передбачає окреслення закономірностей вияву семантично навантажених одиниць (зокрема поетонімів) як маркерів лінгвоіндивідуалізації. Цілісна й адекватна інтерпретація поетичних текстів із ВІ (власними іменами), уявлення про націєтвірний та особистісний потенціал творчого доробку Василя Стуса, з'ясування особливостей та інтенцій лінгвоперсони уможливаються шляхом потрактування «вторинних» імен літературного походження – складників тексту і репрезентантів мовної особистості автора.

Аналіз досліджень проблеми. Історико-культурні поетоніми, запозичені письменниками з найширшого контексту (інтертексту), потрактовуються як значущі текстові одиниці і ключові лексичні репрезентанти мовної особистості автора. З'ясовано, що у збірках Василя Стуса «Зимові дерева», «Круговерть», «Веселий цвинтар» (Стус 1994а), а також у творах періоду 1956–1971 рр., що не ввійшли до збірок (Стус 1994б), переважна більшість поетонімів має вторинне походження і співвідноситься за змістом і формою з історико-культурними (частіше широковідомими) пропріальними одиницями. Джерельна база поетонімів досліджуваних творів вміщує міфоніми (*Афродита, Харон, Янус*), реальні імена історичних осіб (*Маркс, Сагайдачний, Самійло Кишка*), назви географічних об'єктів (*Гібралтар, Житомир, Нагасакі*), вигадані ВІ – заголовки художніх творів та імена літературних персонажів (*«Заповіт», Лір, Фавст*), реальні імена, що відображають коло читання, тих чи тих уподобань автора (*Бальзак, Леся Українка, Модільяні*), оніми, пов'язані з біографією і творчістю Василя Стуса (*Валентин Мороз, Вінцас*). Твірною основою багатьох номінативних одиниць виступають також узуальні або оказіональні конотоніми (*Голгофа, Єва, Рубікон*) (Кравченко 2021а: 23).

Такі «вторинні» онімні одиниці відтворюють картину світу автора, демонструючи його пріоритети й антипатії, слугують відображенням психологічного портрета письменника, стають показником його морально-естетичних цінностей і – ширше – виявляють сприйняття й осмислення світу. Пізнання лінгвоперсона Василя Стуса перебуває у прямій залежності від вибору імені, власне-текстового і позатекстового потенціалу поетонімів, основою яких стали інтерлінгвальні та інтралінгвальні імена реальних осіб (історичних діячів, письменників, художників, композиторів і т. ін.) або вимислених об'єктів, наявних у культурному просторі.

Мета і завдання. Основна мета дослідження полягає у пізнанні й потрактуванні мовної особистості Василя Стуса шляхом виявлення семантично (символічно) навантажених поетонімів літературного походження. Відповідно до мети актуалізовано завдання, пов'язані із встановленням образотвірних і символуотворювальних потенцій ВІ з урахуванням найширшого культурного контексту й автохтонного тексту.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є поетоніми літературного походження як елементи поетичних текстів і компоненти поетонімосфери. Предмет дослідження – дотекстова і контекстна семантика поетонімів, поетика, зв'язки і відношення між поетонімами як складниками тексту і репрезентантами мовної особистості Василя Стуса.

Опис фактичного матеріалу та методів. Матеріалом дослідження виступають номінативні одиниці (поетоніми та поодинокі непропріальні лексеми) поезій збірок Василя Стуса «Зимові дерева», «Круговерть», «Веселий цвинтар», а також творів періоду 1956–1971 рр., що не ввійшли до збірок. У роботі застосовано загальнофілологічні прийоми і методи ономастичних досліджень: 1) контекстний аналіз поетонімів; 2) метод конструювання, аналізу й синтезу поетонімосфери; 3) метод реконструювання зв'язків і відношень у поетонімосфері; 4) метод інтертекстуального аналізу; 5) метод розшифрування імпліцитних смислів; 6) персономодельовальний метод; 7) метод пресупозицій (окреслення прямих і / чи опосередкованих мотивів монолінгвоперсона); 8) метод філологічної інтерпретації художнього тексту.

Наукова новизна зумовлена спробою обґрунтування взаємозв'язку картини світу письменника з вибором і авторською інтерпретацією власного імені з урахуванням автохтонного тексту – історико-культурного контексту. Новизна роботи полягає також у дослідженні імпліцитних смислів взаємодії *поетонімосфера – текст*; доведенні можливості внутрішньотекстового перевтілення імені в індивідуально-авторський символ.

Теоретична і практична цінність отриманих результатів. Дослідження становить внесок у сучасну теорію поетонімології за рахунок поглиблення концепції поетонімосфери і поетонімогенезу; впровадження ідеї зосередження в імені / частині поетонімосфери / поетонімосфері у цілому образотвірного, сюжетоутворювального, текстотвірного потенціалу; еволюції поетоніма, здатного до символізації в межах тексту.

Перспективною є ідея пізнання і потрактування мовної особистості шляхом встановлення 'кола читання, інших вподобань автора', особливостей самовияву поета через вибір імені в поетичному дискурсі, смислові нарощення онімів, перетворення власних імен в індивідуально-авторський символ і т. ін. Практична цінність визначається можливістю використання теоретичних положень та емпіричного матеріалу дослідження у вишівських курсах із лексикології, лінгвістичної поетики, лінгвістики тексту, українського літературознавства; у спецкурсах з ономастики і поетонімології; застосуванні матеріалів у лексикографічній практиці в укладанні словників пропріальної лексики художніх творів, словників мови письменника.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. У поезіях Василя Стуса історико-культурні оніми мають різне призначення і мету, оскільки впізнавана персона (об'єкт) виступає дійовою особою або віртуальним співбесідником (*Раз Бетховен зайшов у гості. / Буду вдома. Куди йще б?* (Стус 1994б: 68); *Мій добрий Фавст! Мій радісний причале! / Із Мефістофелів – мій киль приймає* (Стус 1994б: 221)), згадуваною особою (*А скажи, сюрреалізм Далі паталогічний? / запитувала вона* (Стус 1994а: 243); *І жити – горе / Й померти – горе, Даруйте, метри, / Пікассо, Хемінгуей* (Стус 1994б: 242)), ім'я вживається як оцінювальна характеристика ліричного героя (*Не дзвонар ти. І не Шедель, / а відвідувач, закоханий.* (Стус 1994а: 116); *<...> і вона відчувала себе царицею, / Афродитою...* (Стус 1994а: 191)) або зображує світ речей у вигаданому часопросторі, зіставлених (ототожнених) із загальновідомими культурними персонами / об'єктами (*Хай світ насів тобі на горло, / проклятим Марком бродить ніч – / високі тіні, мрії, пориви / мережать зорі у вікні* (Стус 1994а: 133); *Море – / чорна грудка печалі, / душа Мефістофеля / наодинці* (Стус 1994а: 106); *Годинник! / Моя пекельна машинко! / Ти так страшно мовчиш! / Ти небезпечно слухняний! / І коли мені радісно, / ти як старий Горіо / візит наносиш!* (Стус 1994б: 187)).

Імена історико-культурного походження (у тому числі конотоніми) можуть входити до структури індивідуально-авторської перифрази: *атланти териконів і тачок* – 'шахтарі' (Стус 1994а: 221); *Мій ловелас, мій час, мій жадібний, / пожежний мій, запраглий оргій, / диктаторе словес і рим, / диктаторе ума і серця!* (Стус 1994б: 131) – час як 'спокусник, залицяльник, баламут' (Лукаш 2015: 212); *Коли Холодний свині нас / і пах від смороду і поту, / цей поетичний ловелас / вкраїнську оббрехав Голготу* (Стус 1994б: 57) – Холодний (протоонім Холодний Микола Костянтинович – український поет-шістдесятник, літературознавець, публіцист, перекладач. 1972 р. заарештований за «антирадянську пропаганду»); *Тарасові провісні птиці* – / слова шугають над Дніпром – 'слова' (Стус 1994а: 91); *Це він, подумав я. Це той, що ніс / Овідія на Соловецький острів* – / цю самострату й самопорятунок (Стус 1994б: 124) – Микола Зеров і т.ін.

Естетико-художній взаємовплив ім'я ↔ текст насамперед пов'язаний із репутацією історико-культурного імені (протооніма), його наявним (дотекстовим) семантичним потенціалом. «Вторинні» імена маркують коло

інтересів і обізнаності письменника, але лише дослідження поетонімогенезу¹ дозволяє, по-перше, потрактувати ідейно-художню концепцію твору і, по-друге, адекватно схарактеризувати лінгвоперсону автора.

Самовираження Василя Стуса через коло читання, обізнаності, тих чи тих уподобань ліричного героя, відтворюване реальними іменами і вигаданими поетонімами (заголовки, персонажі *чужих* текстів), розкриває індивідуальне, особистісне у мовній картині світу автора. Серед антропоетонімів, співвіднесених з іменами письменників, у поезіях Василя Стуса заактуалізовано інтерлінгвальні та інтралінгвальні одиниці на позначення попередників і сучасників Стуса з простору української (*Вишня, Вінграновський, Зеров, Максимович, Олекса Булига, Скворода, Холодний, Шевченко*), російської (*Андрій Вознесенський, Бєдний Дем'ян, Блок*) та світової (*Данте, Незвал, Овідій, Саломея, Хемінгуей, Хікмет, Шекспір, Янніс Ріцос*) літератури.

Образо-, сюжето- й текстотвірні роль таких імен залежить від багатьох чинників. Перш за все слід врахувати уналежнення поетоніма до 1) **заголовка** вірша, циклу тощо («*Хікметові*», «*Голос Сквороди*» – назви віршів, не включених автором до поетичних збірок (Стус 1994б: 268–269); «*Останній лист Довженка*», «*Молодий Гете*» – назви віршів зі збірки «Зимові дерева» (Стус 1994а: 98); «*Костомаров у Саратові*» – назва циклу зі збірки «Зимові дерева» (Стус 1994а: 81)) – 2) **епіграфа** або **присвяти** (ім'я *М. Рильський* в епіграфі до вірша «Декларація поета і громадянина»: *Право – то слово дрібне. / От обов'язок – слово!* (Стус 1994б: 93); ім'я *І. Я. Франко* в епіграфі до поезії «Вереснева земля»: *Земле моя, / всеплодющая мати!* (Стус 1994а: 204); ім'я-присвята *Олексі Булизі* у вірші «Цупких не роздереш обійм...» (Стус 1994а: 102); *пам'яті М. К Зерова* – присвята до поезії «Колеса глухо стукотять...» (Стус 1994а: 166)) – 3) **основного тексту**. Розміщення ВІ у позиції заголовка / епіграфа / присвяти засвідчує явний або прихований взаємозв'язок поезії Василя Стуса з прототекстами: своєрідний діалог (полеміку, дискусію тощо) автора з попередниками і сучасниками, зумовлений спільністю / відмінністю світосприйняття, поглядів, схожістю долі і т. ін, проте такий надтекстовий онім не бере безпосередньої участі у тексто-, сюжето- й образотворенні.

«Вторинні» імена, вжиті в основному тексті, мають більш розгалужений спектр функцій. Було висловлено припущення про різне функційне навантаження поодинокого поетоніма і поетоніма як складника поетонімосфери: «Висвітлюючи коло читання, вподобань ліричного героя як alter ego автора, імена відрізняються специфічним образотвірним і текстотвірним призначенням, яке певною мірою залежить від 1) наявності / відсутності в тексті інших онімних одиниць; 2) наявності / відсутності парадигми антропоетоніма» (Кравченко 2021а: 25).

¹ Поетонімогенез – «поступовий рух семантики поетоніма (нарощування і поєднання семантичних компонентів у семему), пов'язаний з самоплином і саморухом тексту» (Кравченко 2017: 478).

Поодинокий антропоетонім *Тарас* у вірші «Борітеся – поборете! Мені Тарас порадив у безсонній ночі...» (Стус 1994б: 265), вжитий у сильній позиції тексту і мінімальному контекстному оточенні, створює інтертекстуальний зв'язок з поемою Тараса Шевченка «Кавказ» завдяки прийому точної цитації (пор.: **Борітеся – поборете, / Вам Бог помагає! / За вас правда, за вас слава / І воля святая!** (Шевченко 1971)) та інтимізації (використанню однокомпонентної формули особового імені). Сміслова сув'язь поезії Василя Стуса з текстом-джерелом усвідомлюється з розгортанням сюжету. Діалог ліричного героя із віртуальним співрозмовником, володарем дум українського народу, вибудовується формально (рефрен *Мені Тарас порадив*, повторювальна цитата *Борітеся – поборете*) і спричиняє змістове наповнення тексту: шевченкоцентричний внутрішній стан ліричного героя, перегукування думок, спільне самовідчування тощо. Пор.: **Борітеся – поборете! Мені Тарас порадив у безсонній ночі, / Коли, немов сонця, горіли очі й пішло тіло в їхньому вогні. / Мені ти радиш наяву і в сні, аж доки я не виповнюсь зневірою, / Хоч тішуся надією: увірюю у боротьбу – нехай в далекім дні. / Борітеся – так! Не думайте про смерть, горіть в огні єдиного бажання, / Вам карбувати на своїх скрижальях: постань на прю, на боротьбу, на герць. / Борітеся – поборете! Постань уярмлений, знедолений, закутий, / Порви важкі заіржавілі пута / і грізним громом з піднебесся грядь! // Борітеся – поборете. Мені / Тарас порадив, коли ніч безсонна, / Тривогами і зорями розповнена / Спинилась мовчки при моїм вікні. / Борітеся – поборете. В огні / Пашіє голова моя жертвна, / На все готова і на все вготована, / Чекає одчайдушної борні. // Борітеся – поборете. Чому ж / Стихає крик і непогідь заходить / Крилом похмурим з півночі, і бродить / Забродою твій войовничий муж? / Чому ж посеред довгого мовчання / Вчуваєш тільки криці затихання** (Стус 1994б: 34–35). У передмові до «Палімпсестів» Ю. Шевельов недаремно називав Шевченкове слово “пратекстом” поезії Василя Стуса (Цит. за: Тарнашинська 2015: 126). У поезії «Борітеся – поборете! Мені Тарас порадив у безсонній ночі...» енергетика Шевченка, породжувана національним ім'ям-символом у контексті ‘поради, завіту видатного співвітчизника’ і відлунням (цитуванням) шевченківського слова, засвідчує суголосність думок і настроїв поетів як основоположну ідею вірша Василя Стуса.

Еволюція поодинокого імені зумовлена найближчим – розширеним контекстом і, за наявності, парадигмою іменувань, що формує взаємовплив *ім'я – текст* і розвиває образність. Плідну співпрацю з контекстом демонструє антропоетонім *Бедний Дем'ян* («Даремно, друже, мудрувати рано...»): **Хай бідна муза Бедного Дем'яна / Нас приневолить і благословить** (Стус 1994б: 29). Необхідним і достатнім контекстом для виявлення семантичних нарощувань поетоніма та визначення антипатії Василя Стуса до російського поета стає контекст рядка, де обіграється апелювативна основа псевдоніма Юхима Придворова – автора популярних у радянські часи байок та політичної сатири. Контекст поетичної семантизації псевдоніма *бідна муза – Бедний* налаштовує на іронічно-саркастичне сприйняття поезії Дем'яна Бедного, яка має низьку художню цінність для ліричного героя, отже – для автора.

Рух до розширення змістового обсягу спостерігаємо на прикладі поетоніма *Микола Костевич* (протоонім *Микола Костянтинович Зеров* – український поет, літературознавець, літературний критик, полеміст, лідер “неокласиків”) у незавершеному вірші «У липні сніг упав. У липні смерть...»: *Микола Костевич! Мені / здалося – кості на вогні, / здалося – очі – дві сльози / на заполярну впали кригу* (Стус 1994б: 134). У контексті двох рядків заактуалізовано поетичну етимологію: *Костевич* – *кості на вогні*, а ім'я у формі риторичного звертання увиразнює звукову і зображувально-оцінну організацію тексту. На відміну від антропоетоніма *Бедний Дем'ян* поетонімоденез *Микола Костевич* враховує взаємозв'язок з іншими іменами вірша, які створюють поетонімосферу *Україна – Якір – Микола Костевич*. Разом із маркерами трагічного часу і вказівкою на винятковість національної трагедії (*О чорний тридцять другий рік. / О білокостий третій, / тридцять четвертий чорний рік, / і рік за роком ніби рокіт; У липні сніг упав. У липні смерть* (Стус 1994б: 134)) суперечливе ім'я-образ *Україна* (*Один – на голу Україну. / Один – і в горі, і в біді / на всю велику Україну. / Один* (Стус 1994б: 134)²) заповнює часопростір семами ‘підступна смерть’, ‘самотність’, ‘трагічна доля’, ‘покарання’ тощо. Включення до подальшого контексту (і поетонімосфери) імені *Якір* (протоонім *Якір Йона Еммануїлович* – радянський військовий діяч, учасник встановлення радянської влади в Україні. 1937 р. заарештований і за особистою санкцією Сталіна розстріляний) підкреслює масовий характер репресій, наголошує на нищенні української інтелігенції в 1937 році і породжує ідею суголосної долі обох персонажів і автора: *Микола Костевич* (Зеров) – *Якір* і (як передбачення, у підтексті) *Василь Стус*.

Організація Ві історико-культурного походження в поетонімосферу (або її фрагмент) може бути вмотивованою як енциклопедичною інформацією, так і значущістю (високою репутацією) імен для автора. Так, у вірші «Лубенські пам'ятаєш зозулі? Здається, з-перед світу гомоніли...» угруповання імен *Зеров – Вишня – Скворода* у мікросистему поетонімосфери спричинено тим, що всі поети походять із Полтавщини (Стус 1994б: 275). Між «тріадою» імен виникають відношення перетину, ґрунтовані на збігові плану змісту, а подальша співпраця поетонімів з контекстом актуалізує вже наявну смислову сув'язь: *А там, де / дума, в золотій соломі, пригашеній сутемрявою, яйця / заблуклої казкової несучки. Зеров і Вишня, і Скворода. / Чим пахла глина там? А сподіванням, очікуванням, чистим / од розлуки, і спогадом, прозорим од невіри, й важким / безсонням, згусклим, як смола* (Стус 1994б: 161). Тему пам'яті (спогадів) ліричного героя висвітлено «через уявний синкретичний простір Полтавщини (*Сула, Засулля, лубенські зозулі*), який набуває зорослухових ознак завдяки унікальній взаємодії онімної та апелятивної лексики» (Кравченко 2021а: 26).

² Твердження про подвійний, суперечливий образ України, висхідний до поезії Шевченка, стало загальноприйнятим у стусознавстві. Пор. : «Навіть кленучи, як Шевченко, він, як і Шевченко, не може і не хоче позбутися її (України – Е. К.) влади над собою, як і кари за неї. Те, що він проклинає, – це минуле і спотворене в Україні. А те, в ім'я чого він проклинає Україну минушу, спотворену, рабську, – це Україна вічна, Україна істинна, Україна жива» (Дзюба 2007: 620–621).

У поезії «У Прохорівці сні, мов ріки...» (Стус 1994а: 405) онімна пара *Тарас – Максимович* (протоонім *Максимович Михайло Олександрович* – видатний український науковець, енциклопедист, фольклорист, який народився на хуторі Михайлова Гора біля с. Прохорівки) «вписана» одночасно в конкретизований простір і в контекст сну, марення ліричного героя. Об'єднання імен і візуалізація образів-тіней *Максимович – Тарас* фіксує рухливе зображення (уривок сновидіння) і створює особливий сновидський простір, дотичний дійсності завдяки топонімам (*Прохорівка, Михайлів узвіз, Крим*) і вибору знакових для Василя Стуса постатей творців української культури: *Так увижається не раз: / заснеш – не чути й третіх півнів, / і сновигають тіні дивні – / то Максимович і Тарас / бредуть Михайловим узвозом / угору й гору – аж до хмар, / де виткався Волосожар, / де марення чумацьким возом / пускаються у Крим по сіль* (Стус 1994а: 179).

Індивідуальну мовну картину світу Василя Стуса відбивають вимислені поетоніми історико-культурного походження, які віддзеркалюють коло читання ліричного героя й автора. Явними маркерами авторських вподобань стають заголовки – назви віршів, збірок поетичних творів тощо: програмний вірш Тараса Шевченка «*Заповіт*» у поезії «*Ти бачиш – попід часом, попід віком...*» (*Минає все, лиш наше не минає, / одним займаємось, що ставимо свічки / і гордо плачемо та «Заповіт» співаєм, / співаєм тяжко так, що наче залюбки* (Стус 1994б: 89))³, назва збірки «*Кобзар*» у вірші «*Мене вела ти в ніжні ранки...*» (*А мати нам пісень співала – / Їх більше, мабуть, не почуть, / Як хлопця дівчина кохала, / Котру той хлопець встиг забути, / Або тієї, що пізніше / Я прочитав у «Кобзарі», / Що батько синові миліший, / Ніж мати, що не говори...* (Стус 1994б: 33)), де появу бібліоніма спричиняє алузія на вірш Шевченка «*Якби ви знали, паничі...*» (пор : *Мене там мати повила / І, повиваючи, співала, / Свою нудьгу переливала / В свою дитину* (Шевченко 1971)). Зрозуміло, що замовчування імені Шевченка пояснюється його загальновідомим статусом для носіїв української культури, тому «надлишковий» антропоетонім впливає з алузійного контексту і унаочнюється заголовком «*Заповіт*», демонструючи коло зацікавлень автора з дитинства.

У циклі «*Вже котрий це до тебе лист...*» (вірш «*Я вчора дістала збірку...*») поетонімосфера побудована на відношеннях включення між історико-культурними іменами з різним індексом походження: **художній твір** («*Осінь у Сігулді*») – **автор твору** (*Андрій Вознесенський*) : *Я вчора дістала збірку / Андрія Вознесенського, / читала і перечитувала / «Осінь у Сігулді», / і думала: для розлуки / осені не чекають. / Чи ж є для розлуки строки? – / провесна і прощання* (Стус 1994а: 66). Антропоетонім *Андрій Вознесенський* пов'язаний за походженням з інтралінгвальним реальним іменем (протоонім *Андрій Андрійович Вознесенський* – російський поет-шістдесятник); бібліопоетонім «*Осінь у Сігулді*» вмотивований вигаданим онімом, отже, є ім'ям вторинної образності. Взаємодія

³ У передмові до збірки «*Зимові дерева*» «*Двоє слів читачеві*» Василь Стус зізнавався, що після перших маминих уроків поезії (пісень) наступний імпульс ішов від творця «*Кобзаря*»: «*Шевченко над колиською – це не забувається. А співане тужно: «Йди ти, сину, на Україну, нас кленучи» – хвилює й досі. Щось схоже до тужного надгробного голосіння із «Заповіту»: «Поховайте та вставляйте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте»*» (Стус 1990: 7); (Гарнашевська 2015: 126).

онімної пари у контексті цілісності забезпечує формування образу ліричної героїні (характеризувальна функція) шляхом пригадування / відтворювання першоджерела (мнемонічна функція). Коло читання героїні усвідомлюється як опосередковане самовираження Василя Стуса – сприйняття й оцінювання творчості поета-сучасника.

Інтертекстуальні зв'язки і відношення історико-культурних поетонімів і безонімних номінацій у поезії «Хрещатиком вечірнім під неоновим...» спрацьовують на формування оригінального ірреального простору, де переплітається відоме й нове. Автор вступає у своєрідний діалог з літературним попередником – одним із найвидатніших представників російського символізму Олександром Блоком. У вигаданий простір вміщено «реальне» ім'я Блок та ірреальний образ таємничої незнайомки: *Хрещатиком вечірнім під неоновим / блідавим світлом, у суху поземку / ти плинеш, таємнича незнайомко / із Блока – в вечір, ніби в синій сон* (Стус 1994а: 114). Відтворюючи сновидський мотив і колористику Блока, Василь Стус змінює “координати”: *незнайомка* опиняється у просторі київського *Хрещатика* взимку, що доповнює порівняння у розгорнутому контексті: *мов лижниця, що донесла з Говерли / тривожний запах снігу і зірок* (Стус 1994а: 114). Топопоетоніми *Київ, Хрещатик, Говерла (Хрещатик сивий, Київ теж – красиві, / бо ти в цей світ державити прийшла* (Стус 1994а: 114)) об'єднуються у мікросистему, призначену локалізувати ліричного героя в оновленому, уявно реальному просторі. Суголосся літературних імен *Блок – незнайомка* (номінація онімізується завдяки винесенню художнього образу в заголовну позицію в тексті-джерелі) не лише висвітлює коло читання Василя Стуса, але породжує амбівалентну поетику вірша як «ореальноного» сприйняття авторського видіння.

У контексті спогадів і кола зацікавлень ліричного героя опиняються особові імена поетів з різних часопросторів: минуле (Україна) – сучасне (Литва): *І мова / про Вільнюс, про Тараса, про Вільняле / і Саломею тихо жебоніла...* (Стус 1994а: 48). Вибір імен зумовлений присвятою вірша «Холоднозорий присмерк приуральський...» *Вінцасові К. (Вінцас Кузміцкос – товариш В. Стуса по службі в армії, литовець за національністю* (Стус 1994а: 364)), який стає співрозмовником ліричного героя: *Каптьорка. Медсанбат. / І до убогої аптечки – Вінцас, / наш батальйонний фельдшер <...>; <...> і в Вінцаса – освітлену мішень – / Чурльоніс поціляв голками сосон, / йдучи гравюрним лісом* (Стус 1994а: 48). Самобутній хронотоп Приуралля, побудований на суміщенні згадуваних топонімів *Литва (Вільнюс, Вілія, Вільняле) – Оренбург – Печора*, оживає в органічній музиці Баха (*ніщо не може заглушити / холоднотору і сувору висць / Йогана Себастьяна* (Стус 1994а: 47)) і фламандському пейзажі приуральської ночі, де фантастичне осмислюється як насправді побачене (*Чурльоніс поціляв голками сосон*). Об'єднання імен *Саломея* (протоонім *Неріс Саломея (1904–1945)* – литовська поетеса) і *Тарас* у контексті прохання, повторний заклик *Вінцаса* (– *Розповідай, – просив він, – про Тараса...*) з розвитком тексту породжують семантику ‘схожість, подібність’ віддалених просторів, що спрацьовує на органічну

близькість Вінцаса до Шевченкового слова: – *Тайга уральська – до Литви моєї / болоче схожа. Оренбург. Шевченко. / І стільки тут у мене земляків – / аж до Печори. Справді бо – Вітчизна* (Стус 1994а: 48). Якщо ім'я *Саломея* сприймається як знак *литовської ностальгії* для Вінцаса, то потрійний повтор імені Шевченка стає, за влучним висловлюванням Л. Тарнашинської, відтворенням «особливої атмосфери всеприсутності генія» (Тарнашевська 2015: 129).

Утвердження національно-мовного та індивідуального (внутрішнього Я) складників лінгвоперсони Василя Стуса прослідковується в неповторній сув'язі знакових для автора-творця імен т. зв. вторинної образності (вигадані імена персонажів або інших художніх об'єктів). Імена дійових осіб з «Лісової пісні» Лесі Українки залучаються до вірша «Тут ніби зроду сонця не було» і стають компонентами поетонімосфери *Україна – Мавка – Лукаш: Тут поживи – і видасться тобі, / що й досі Україна солов'їна, / і промайне за крутоярем Мавка, / до вівериці руки простягне, / і звук сопілки лине з-над узгір'я: / от-от сюди нахопиться Лукаш* (Стус 1994а: 131). Комплекс вторинних поетонімів, об'єднаних спільним джерелом походження, стає віссю сюжето- й образотворення. Перенесення вимислених імен-образів у омріяний контекст-простір (*видасться тобі*) відбувається у техніці пастиш: *ліс – як вічність* (пор. : *Тут ліс – як вічність. Бережи його / від свого непотребства, марновір'я, / від власної пустої глупоти...*) заселяють впізнавані, нетлінні герої, що існують поза межами часу в українському національно-культурному просторі.

Семантичну значущість історико-культурних поетонімів як домінантних номінативних одиниць індивідуально-мовної картини світу Василя Стуса увиразнюють процеси трансформації, переосмислення традиційного, нарощення й оновлення існуючих смислів тощо. Для з'ясування експресивно-образного змісту і визначення образотвірного потенціалу поетонімів, що віддзеркалюють лінгвоперсону автора, показовим є перетворення (зміна) семантики узуальних конотонімів. Унікальний зміст надається імені *Робінзон*, опосередковано пов'язаному зі значенням конотативного літературного антропоніма, відомого в низці мов: 'відлюдник, самотня людина' (Лукаш 2015: 302). Зіставлення чорнових редакцій вірша В. Стуса «Безсонної ночі» з правками: а) *Робінзоном. Їй богу. Ліжко*. б) *Ти ж як палець самотній. Ліжко* (Стус 1994а: 231) з остаточним варіантом *Емігрантом. Їй-богу. Ліжко. / І на ковдрі – од вікон – грати. / І подушка моя скуйовджена, / і скуйовджена голова* (Стус 1994б: 49) засвідчує реалізацію інтегральної семи імені *Робінзон* 'емігрант', зумовленої оказіональним значенням відповідного конотоніма, до складу якого входять також усталені конотеми 'самотність', 'відчуження' тощо (Кравченко 2021б: 99–100).

На думку М. Коцюбинської, зрілому Стусу органічно властиве «відчуття світу як театру» (Коцюбинська 2004: 125). У поезії «Ця п'єса почалася вже давно...» (зб. «Веселий цвинтар»; вірш входить також до збірки «Палімпсести» (Стус 1994а: 402)) вічна тема життя як гри і шекспірівська сентенція «весь світ – театр» обіграється в трагедійному ключі, а *п'єса* усвідомлюється як вистава театру абсурду. Шекспірівська стихія виникає завдяки вживанню імені найвидатнішого англійського драматурга (*Шекспір*), головного героя трагедії

«Гамлет» (*Гамлет*) та згадуваної персони – мертвого блазень *Йорика*. Переінтерпретація тексту-джерела здійснюється шляхом відтворення і водночас перетворення відомого: – *А що за п'єса?*

– *Варіант удатний / давно вже призабутого Шекспіра* (Стус 1994а: 169); *Хіба / тобі не все одно, що справжній Йорик⁴ / був зовсім, може і не Йорик. Навіть / напевне ні, раз так його зовуть. / Ти пам'ятаєш? Гамлетові в руки / попав лиш череп – ні очей, ні губ, / ні носа, ані вух – зотлів геть чисто, / ось так і ми* (Стус 1994а: 170). Ліричний герой Стуса бере участь в іншій виставі – абсурду “дійсності”, яви, усвідомлюваної як сон / маячня: *Що то – сон ачи ява? / Чи химеродні вигадки каббали? / Чи маячня і тільки?* (Стус 1994а: 170). У перевернутому світі п'єса поставлена славетним драматургом, що втратив прізвище, а репліки підказує глухонімий суфлер. Автор “виводить на сцену” узагальнений образ живих мерців, старих акторів і себе самого, позбавлених імені (*А наймення / у нас нема свого; – Ім'я годиться тільки тим, / котрі існують*), життя (... *то вистава, / де кожен, власну сутність загубивши, / і дивиться, і грає. Не живе.*), існування у часопросторі (алюзія на найвідомішу репліку Гамлета *Бути чи не бути...*): – *Тобто я герой, / як кажуть, заголовний?*

– *Був героєм, / тепер – скінчилося. / Ми теж колись були* (Стус 1994а: 170).

Крилатий вислів *Бідний Йорик*, що виражає жаль про тлінність буття, розшифровується у трансформаційному контексті, де ім'я шекспірівського персонажа вмотивовує назву вистави, дійство якої спотворює людську природу, знищує особистість, ліквідує ім'я: – *Як ця вистава зветься? – Щасливий Йорик; – О, щасливий Йоріку, / твій номер тут сто тридцять п'ять. По ньому / шукай подушку, ковдру і матрац, / і можеш спочивати, скільки схочеш. / Тут час стоїть. Тут роки не минають. / Бо тут життя – з обірваним кінцем, / як у виставі. Тільки є початок. / Кінця ж нема* (Стус 1994а: 169). Тотожне найменування *щасливий Йорик* присвоюється ліричному героєві, завдяки чому виникають протиставні відношення тексту Стуса з шекспірівським пратекстом: *бідний Йорик – щасливий Йорик*. Переінтерпретація репліки Гамлета надає поезії саркастичного звучання, де стерта межа між сценою і глядацьким залом, а *герой, актор, глядач, суфлер і автор / – усі живуть одне чуже життя*, що експлікує авторське осмислення: грають, демонструють (<...> *бо завтра загадав мені суфлер / демонструвати щастя три години <...>*), – *не живуть* (Стус 1994а: 170).

Крім неприхованого обігравання шекспірівської трагедії, номінація *щасливий Йорик* є ремінісцентним відлунням роману-антиутопії Дж. Орвелла «1984», де назви міністерств державного апарату Океанії (*The Ministry of Truth, The Ministry of Peace, The Ministry of Love, The Ministry of Plenty*) ґрунтуються на оксюморонних відношеннях (Кравченко 2017: 73). Подібна суперечність між внутрішньою формою імені та контекстною семантикою (пор. : *The Ministry of Peace concerns itself with war, the Ministry of Truth with lies, the Ministry of Love with torture and the Ministry of Plenty with starvation. These contradictions are not*

⁴ Протоонім *Йорик* (англ. *Yorick*) – персонаж трагедії Вільяма Шекспіра «Гамлет». Мертвий блазень, череп якого знаходять гробарі, які копають могилу для Офелії (Дія п'ята, Сцена 1).

accidental, nor do they result from ordinary hypocrisy; they are deliberate exercises in doublethink (Цит. за : Кравченко 2017: 73) характерна для поетоніма *щасливий Йорик*. Актори вистави зобов'язані *радіти до смерті: Бо грішник, / хто журиється. А праведний радіє. / Ото ж бо й є що так. І перегодом / понурих вивезли кудись. Казали, / до школи радості. Та досі жоден з них / не повернувся звідти* (Стус 1994а: 170). Школа радості, з якої не повертаються, нагадує алогічний і парадоксальний світ роману Дж. Орвелла з його партійними лозунгами WAR IS PEACE, FREEDOM IS SLAVERY, IGNORANCE IS STRENGTH. Дійство вистави суперечить законам логіки, грішників навчають радості, а *щасливий Йорик* перетворюється в нікого: *Нині – Йорик, / а завтра вже ніхто. Чекай на роль, / якою і почнеш найменуватись, / допоки скопу. Раз єдиний – Йорик, / а все життя – ніхто. Ні тобі виду, / ні імені. А грай чуже занудне / нашіптане життя – самі повтори* (Стус 1994а: 169). Схожого символічного значення номінація *ніхто* набуває у вірші «Тагіл. Зима. Шістдесят перший рік...» (зб. «Веселий цвинтар»), де *ніхто* потрактовується через негативне порівняння: *Я був у натовпі. Я був ніким. / Я сором відчував за власну нищість, / за воєнрабство. І безмірний жаль / виповнював мою голодну душу, / що я не пес. Орденоносний пес* (Стус 1994а: 184). У широкому сенсі парадигма поетоніма *щасливий Йорик – ніхто* висвітлює парадоксальну на перший погляд ідею про внутрішню свободу дисидентів, позбавлених волі: «Опинившись за ґратами, люди переставали грати» (Левчук 2014: 43).

Дослідники творчості Василя Стуса неодноразово підкреслювали «перебування Стуса у мисленнєво-мовленнєвій стихії Шевченка» (Тарнашинська 2015: 125). Шевченківське слово залучається до тексту Василя Стуса в оновленому значенні, усвідомлюється як вплив і спорідненість автора великому попередникові, а не лише як пряме запозичення мотивів і образів його поезій. У статті «“Двоє слів” про поета», присвяченій Василю Стусу, М. Коцюбинська зазначає: «Розмірковуючи над перспективами розвитку українського поетичного слова, він гостро протестував проти примітивного наслідування й гальванізації традиційного образу вірша, прагнення будь-що триматися “Шевченкового кожуха”⁵ – при колосальному пієтеті до Шевченка, чиє слово “проростає” в його поезії ледь помітними ремінісценціями...» (Коцюбинська 1998). Насправді ідея наслідування “мисленнєво-мовленнєвій стихії Шевченка” зреалізована в Стуса в різних формах: від включення до текстів імені поета, явних алюзій і точних цитат – до імпліцитного, прихованого «буття» елементів пратексту Шевченка. Доцільно говорити про «своєрідний кругообіг образів, глобальну повторюваність певних мотивів і форм» творів Шевченка (Коцюбинська 2004: 116).

До таких провідних повторювальних мотивів слід уналежнити ‘життя – сон’, ‘ілюзорність життя’, зіставлення посеїбічного – потойбічного світу, оніричні образи, висхідні до барокової традиції. Для поезики Шевченка характерне різнопланове використання сновидського: зображення сновидіння

⁵ В. Стус у своїх роздумах про сучасне і майбутнє української поезії гостро заперечував примітивне наслідування, прагнення будь-що триматися «Шевченкового кожуха»: «Українська муза носить Шевченків кожух – і не тільки впривас в ньому: – умліває, – писав він у листі до дружини й сина» (Цит. за: Тарнашинська 2015: 133).

ліричного героя, відтворення перехідного стану між явою – сном, ‘сон праведника’ як «відчуження від ганебної дійсності», сновидіння як момент ностальгії, смутку за Батьківщиною (Бовсунівська 2017: 133) та ін. Взагалі лексема *сон* у цілісному контексті творчості Шевченка зростає до індивідуально-авторського символу завдяки винесенню у заголовну позицію (комедія «Сон», поема «Сон», поезії «Сон» («На панщині пшеницю жала...», «Гори мої високії...»)), багатозначності, численним повторам і нарощуванням змісту. У «Словнику мови Шевченка» (СМШ) зафіксовано 23 вживання лексеми *сон* у значенні: 1. ‘Фізіологічний стан організму’, часто у порівняльних конструкціях (*Любов та буде молодю І непорочною... такою, Як сон дитини на зорі!; а я поки До своїх вернуся... Та хоч крізь сон подивлюся На ту Україну*); 2. ‘Те, що сниться, сновидіння’ (*Та й сон же, сон, напричуд дивний Мені приснився*) (СМШ 2: 275). Незначна кількість не знижує значущість оніричного компонента образності, оскільки для потрактування поезики сновидського і встановлення символічного значення слова-образу *сон* необхідно залучити всі його лексичні та контекстні синоніми, спільнокореневі слова, фразеологізми тощо, що спрацьовують на символізацію.

Здається, перевтілення (зростання) шевченківського образу *сон* в індивідуально-авторський символ усвідомлюється Василем Стусом. Доказом тому стає новоутворення *Сон-Шевченко* – ім’я-комполит, ґрунтований на національному (прізвище *Шевченко*) та індивідуально-авторському символі (*сон*), який репрезентує картину світу Шевченка. Вірш «Де сон, де сни, де тисячі синів...» остаточно підтверджує, що Василь Стус не вдається до прямих запозичень, але продовжує буття шевченківських образів-символів через відтворення, осмислення і подальший розвиток (модифікацію, доповнення, суміщення смислів, трансформацію тощо).

Еволюція імені-образу *Сон-Шевченко* пов’язана з іншим семантично навантаженим шевченківським образом – *син* (*сини*), тотожним за консонантним складом до *сон*. Про уналежнення слова-образу *син* до доміантних свідчить 265 слововживань, зафіксованих у «Словнику мови Шевченка». В основі поезії Стуса лежить прообраз *сину* (*синів*) як ‘людини, тісно зв’язаної з ким, чим-н.’ і ‘найближчих нащадків, молодого покоління’, що торує історичний шлях української нації (СМШ 2: 249). Пор. : *А я тихо Богу помолюся, Щоб усі слав’яни стали Добрими братами, І синами сонця правди; Нехай бачать сини і внуки, що батьки їх помилялись* (Цит. за : СМШ 2: 249). У вірші «Де сон, де сни, де тисячі синів...» сув’язь спільнокореневих слів обох словотвірних гнізд *сон* і *син*, серед яких фігурують також новоутворення: *син* (*сини*) – *несини*; *Сон* / *сон* (*сни*) – *переснами* – *виснений*, багаторазові точні повтори доміантних словоформ, контактне розміщення й об’єднання споріднених або співзвучних лексем (*снами й переснами, сон і син*) породжує і помножує близькість значення слів-образів. Настійливе нагнітання алітеративно зближених *сон* – *син* і розгорнутий контекст працюють також на художнє потрактування поезії Кобзаря і символізацію образу *Сон-Шевченко*. По суті цілісний контекст вірша сприймається як інтерпретація

новоутвореного індивідуально-авторського символу, образотвірні потенції якого посилені за рахунок перифрази *сон – вітрило нації*, контекстних антонімів *сини – несини*, *сон – пробудіння*, оказіональної лексики (*підспівайло*, *тщемальство*, *тщенароди*), оксюморона (*ситий мертвяк*), метафоричних й образних конструкцій (*та сон і син згризуть тебе в могилі*; *син – безсмертя нації на всі літа і всевіч*), відповідності форми імені звуковому інструментуванню тексту: *Де сон, де сни, де тисячі синів / сплять тисячними снами й переснами / не спить один там Сон з усіх тих мертвих снів, / і Син один не спить між тими несинами. / Той сон і син не гойдані ніким, / Хіба що рабством. / Де не живи, їх образу не кинь! / бо нас прочуєшся, як збрешешся ти раптом / І станеш підспівайлом стягачіїв, / Що над тщемальством тщенародів в світі / Деруть удень, здирають уночі / І дух, і шкіру й сльози непролоти, / і станеш ти новітнім байстрюком / із випеченим в чорносилі, / і житимеш ти ситим мертвяком / та сон і син згризуть тебе й в могилі. / Той сон – вітрило нації. Той син – / безсмертя нації на всі літа і всевіч, / хоча б приймні, відсвітом косим / упало б щастячко на сліпоту і неміч / отих рабів німих. Самому зааніміть / на гнівній палі правди понад сміттям, / то Сон-Шевченко, виснений століттям / для пробудіння всіх синів й століть* (Стус 1994б: 87). Фінальні два рядки засвідчують символізацію імені *Сон-Шевченко*, сутність якого висвітлює ‘невмирущість’, ‘націєтвірну роль’ і ‘покликання’.

Висновки та перспективи дослідження. Мовносоціумна лінгвоперсона Василя Стуса сконструйована в тому числі через запозичення та переосмислення (модифікації, смислові нарощення, трансформації та ін.) реальних і вигаданих імен літературного походження. Визначення поетики, зв’язків і відношень між іменами цілісного текстового корпусу Василя Стуса уможливить ґрунтовний аналіз лінгвістичного портрета письменника в різні часові зрізи його життя, простеження динаміки й видозмін лінгвоперсона в усьому обширі її виявів – просторовому, часовому, еволюційному, культурно-естетичному, соціумному, лінгвокультурологічному.

Література

1. Бовсунівська, Т. В. Онірична поетика «Дневника» Тараса Шевченка. Поетика Тараса Шевченка. Вибрані статті. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 117–137.
[Bovsuniv's'ka, T. V. (2017). Onirychna poetyka «Dnevnyka» Tarasa Shevchenka [The oneiric poetics of Taras Shevchenko's "Diary"]. Poetyka Tarasa Shevchenka. Vybrani statti [Poetics of Taras Shevchenko. Selected Articles]. Kyiv : Vydavnychyu dim Dmytra Buraho, 117–137 (in Ukr.).]
2. Дзюба, І. М. Різьбяр власного духу (Василь Стус). З криниці літератури. У 3-х т. Т. 3. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 602–628.
[Dzyuba, I. M. (2007). Riz'byar vlasnoho dukhu (Vasyl' Stus) [Carver of his own spirit (Vasyl Stus)]. Z krynytsi literatury [From the well of literature]. U 3 t. T. 3. Kyiv : Vydavnychyu dim «Kyuevo-Mohylyans'ka akademiya», 602–628 (in Ukr.).]
3. Коцюбинська, М. Х. “Двоє слів” про поета. *Літературна Україна*. 1998. №2.
[Kotsyubyns'ka, M. KH. (1998). “Dvoye sliv” pro poeta [“Two words” about the poet]. *Literaturna Ukrayina*. №2 (in Ukr.).]
4. Коцюбинська, М. Х. Мої обрії. В 2 т.. Т. 2. Київ : Дух і літера, 2004. 386 с.

- [Kotsyubyns'ka, M. KH. (2004). *Moyi obriyi* [My horizons]. V 2 t. T. 2. Kyiv : Dukh i litera, 386 (in Ukr.).]
5. Кравченко, Е. О. Історико-культурні імена в поезії Василя Стуса: зміст, роль, призначення. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. 2021. Т. 32(71), №6, Ч. 2. С. 22–28.
[Kravchenko, E. O. (2021). *Istoryko-kul'turni imena v poeziyi Vasylya Stusa: zmist, rol', pryznachennya* [Historical and cultural names in the poetry of Vasyl Stus: content, role, purpose]. *Vcheni zapysky Tavriysky'koho natsional'noho universytetu imeni V.I. Vernads'koho* [Academic notes of the Tavrichesky National University named after V.I. Vernadsky]. Т. 32(71), №6, СН. 2. 22–28 (in Ukr.).]
6. Кравченко, Е. О. Поетика зв'язків і відношень імені – тексту – поетонімосфери : дис.... д. філол. наук. : Київ, 2017. 560 с.
[Kravchenko, E. O. (2017). *Poetyka zv'azkiv i vidnoshen' imeni – tekstu – poetonimosfery* [Poetics of connections and relationships of name - text - poetonimosphere]. D. in philology dissertation (Ukrainian language). Kyiv. 560 (in Ukr.).]
7. Кравченко, Е. О. Словник власних імен поетичних текстів Василя Стуса. Т. 1. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 288 с.
[Kravchenko, E. O. (2020). *Slovyk vlasnykh imen poetychnykh tekstiv Vasylya Stusa* [Dictionary of proper names in poetic texts by Vasyl Stus]. Т. 1. Vinnytsya : DonNU imeni Vasylya Stusa, 288 (in Ukr.).]
8. Кравченко, Е. О. Узувальні та оказіональні конотоніми у поетичних текстах Василя Стуса. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія*. 2021. №52. Т. 1. С. 98–101.
[Kravchenko, E. O. (2021). *Uzual'ni ta okazional'ni konotonimy u poetychnykh tekstakh Vasylya Stusa* [Usual and occasional cononyms in the poetic texts of Vasyl Stus]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Filolohiya* [Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Philology]. №52. Т. 1., 98–101 (in Ukr.).]
9. Левчук, Т. Без гри і гриму (про поезію Василя Стуса). *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна*. 2014. Вип. 41. С. 39–44.
[Levchuk, T. (2014). *Bez hry i hrymu (pro poeziyu Vasylya Stusa)* [Without play and make-up (about the poetry of Vasyl Stus)]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya". Seriya: Filolohichna* [Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Philological.]. Вуп. 41, 39–44 (in Ukr.).]
10. Лукаш, Г. П. Словник конотативних власних назв. Вінниця : ТОВ "Нілан-ЛТД", 2015. 392 с.
[Lukash, H. P. (2015). *Slovyk konotatyvnykh vlasnykh nazv* [Dictionary of connotative proper nouns]. Vinnytsya: TOV "Nilan-LTD", 392 (in Ukr.).]
11. Словник мови Шевченка. В 2 т. Т. 2. О–Я. Київ : Наукова думка, 1964. 569 с.
[Slovyk movy Shevchenka. (1964). [Shevchenko Language Dictionary]. V 2 t. T. 2. O–YA. Kyiv : Naukova dumka, 569 (in Ukr.).]
12. Гарнашинська, Л. Шевченкіана Василя Стуса. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2015. Вип. 23. С. 125–136.
[Tarnashyns'ka, L. (2015). *Shevchenkiana Vasylya Stusa* [Shevchenkiana Vasyl Stus]. *Aktual'ni problemy ukraiyins'koyi literatury i fol'kloru* [Current problems of Ukrainian literature and folklore]. (23), 125–136 (in Ukr.).]

Використані джерела

1. Стус, В. С. Твори. Т. 1. Кн. 1. Зимові дерева. Веселий цвинтар. Круговерть. Львів : ВС «Просвіта», 1994. 431 с.
[Stus, V. S. (1994). *Tvory. T. 1. Kn. 1 : Zymovi dereva. Veselyy tsvyntar. Kruhovert'* [Winter trees. Merry cemetery. Roundabout]. L'viv : VS «Prosvita», 431 (in Ukr.).]

2. Стус, В. С. Твори. Т. 1. Кн. 2. Поетичні твори, що не ввійшли до збірок (1958–1971). Львів: ВС «Просвіта», 1994. 302 с.
[Stus, V. S. (1994). *Tvory. T. 1. Kn. 2. Poetychni tvory, shcho ne vviyshly do zbirok (1958–1971)* [Poetic works that were not included in collections (1958–1971)]. L'viv: VS «Prosvita», 302 (in Ukr.).]
3. Стус, В. С. Дорога болю. Поезії. Київ : Рад. письменник, 1990. 212 с.
[Stus, V. S. (1990). *Doroha bolyu* [The road of pain]. Poeziyi. Kyiv : Rad. pys'mennyk, 212 (in Ukr.).]
4. Шевченко, Т. Г. Кобзар. Київ : Дніпро, 1971. 583 с.
[Shevchenko, T. H. *Kobzar*. Kyiv : Dnipro, 1971. 583 (in Ukr.).]

POETONYM AS A REFLECTION OF THE AUTHOR'S INDIVIDUAL LINGUISTIC PICTURE OF THE WORLD (BASED ON THE POETRY OF VASYL' STUS)

Ella Kravchenko

Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Abstract

Background: The study of the lexical potential of a linguistic personality implies the determination of the regularities of poetonyms' manifestation as markers of linguo individualization. The holistic interpretation of the poetic texts with proper names, the elucidation of peculiarities and intents of the linguo persona become possible through the interpretation of "secondary" names of literary origin.

Purpose: The aim of the study is to cognise and interpret the linguistic personality of Vasyl' Stus by identifying semantically (symbolically) loaded poetonyms of the literary origin.

Results: The role of poetonyms (poetonymosphere) in the formation and reproduction of the author's individual worldview is revealed. The semantic significance of historical and cultural poetonyms as representatives of Vasyl' Stus's worldview is underlined by the processes of transformation, reinterpretation of the traditional, building up and updating of existing meanings (change of semantics of usual conotonyms, contrasting relations of names with the source text, symbolization, etc.).

Discussion: The linguo persona of Vasyl' Stus is constructed through borrowing and reinterpretation (modifications, semantic build-ups, etc.) of names of the literary origin. The definition of poetics, connections and relations between the names of the integral textual corpus of Vasyl' Stus will make it possible to analyse the linguistic portrait of the writer thoroughly.

Keywords: poetonym, text, poetics, individual-linguistic personality of the author, linguo persona, poetonymosphere.

Vitae

Ella Kravchenko is a Doctor of Philology, Associate Professor of Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology at Vasyl' Stus Donetsk National University. Her areas of research interests include literary onomastics, poetonymology and poetonymography, lexicology, linguistic poetics, text linguistics, intertextuality.

Correspondence: ella.krav4enko@gmail.com

Надійшла до редакції 12 серпня 2024 року
Рекомендована до друку 27 серпня 2024 року